

معرفی کنجد، رقم یکتا

Registration of Sesame (*Sesamum indicum*) Cultivar, Yekta

پدید آورندگان: محمدرضا احمدی، ابراهیم فرخی، بدری آقارخ،
مجید خیاوی، غلامحسین عرب و اسماعیل محمدی

تاریخ دریافت: ۱۳۷۹/۸/۲۳

۱۳۶۰ در کرج است که پس از پنج سال انتخاب به روش پدیگری، این رقم به همراه ۳۱ لاین انتخابی از بین سایر تلاقی‌ها در سال ۱۳۶۸ در آزمایش مقایسه مقدماتی عملکرد قرار گرفتند. با بررسی نتایج حاصل از این آزمایش ۱۳ لاین برتر برگزیده و همراه با شاهد از سال ۱۳۶۹ به مدت دو سال با همدیگر در کرج مقایسه شدند (احمدی، ۱۳۷۱). در این آزمایش رقم یکتا با عملکرد ۱۹۵۵ کیلوگرم در هکتار نسبت به شاهد و نیز نسبت به سایر رقم‌ها برتری نشان داد (جدول ۱). در آزمایش مقایسه عملکرد ملی و تعیین پایداری عملکرد که همزمان با آزمایش قبلی از سال ۱۳۶۹ به مدت سه سال در سه منطقه کرج، ساری و مغان انجام شد، این رقم با عملکرد ۱۳۳۱ کیلوگرم در هکتار جزو ارقام برتر و پایدار بود (فرخی و احمدی، ۱۳۷۵). کشت این رقم زودرس برای مناطقی از نیمه شمالی کشور با ارتفاع بیش از هزار متر از سطح دریا و نیز مناطق دیگری از نیمه شمالی (از محور اصفهان به طرف شمال خراسان و

زراعت کنجد در ایران از قدیم‌الایام مرسوم بوده و تحمل آن به خشکی، آشنایی کشاورزان با زراعت این نبات، امکان کشت آن پس از برداشت گندم و جو در مناطق گرمسیر و بالا بودن کمیت و کیفیت روغن آن از جمله عواملی به شمار می‌آیند که کوشش همه جانبه برای گسترش و تهیه رقم‌های اصلاح شده جدید برای این محصول را الزامی می‌سازد. بخش تحقیقات دانه‌های روغنی مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر با درک این نیاز برنامه مدونی را برای اصلاح کنجد از دو دهه قبل آغاز کرده است. محور به‌نژادی کنجد بر ارزیابی و شناخت صحیح صفات زراعی توده‌های کنجد بومی ایران انتخاب از داخل این توده‌ها، وارد کردن رقم‌های خارجی و مقایسه آن‌ها با توده‌ها و رقم‌های بومی ایران و دورگ‌گیری بین لاین‌های انتخاب شده از توده‌های محلی با رقم‌های خارجی استوار بوده است.

لاین کرج ۲۹ لاین حاصل تلاقی بین رقم B5 δ M7 و یک لاین زودرس فلسطینی در سال

جدول ۱ - ویژگی‌های زراعی و کیفی کبجد رقم یکتا

Table 1. Agronomic and qualitative characteristics of sesame cultivar Yekta

مکان	رقم	ارتفاع بوته Plant height (cm)	عملکرد دانه Seed yield (Kg/ha ⁻¹)	سیران روغن Oil content (%)	عملکرد روغن Oil yield (gr)	وزن هزار دانه 1000 Sw (gr)	دوره رویش Duration (days)	نوع شاخه‌بندی Branching type	تعداد کپسول در محور برگ Pods/leaf axil	تعداد ردیف در کپسول Carpels/pod
Moghan مغان	Yekta	126.5	1640	51.7	847.9	3.0	112	Non branched	3	4
	Local	145.2	1028	54.2	557.2	3.1	110	Branched	1	4
Karaj کرج	Yekta	125.0	1227	56.47	692.9	2.6	118	Non branched	3	4
	IS	135.0	609	55.84	340.1	2.3	95	Branched	1	4
Sari ساری	Yekta	113.1	1127	55.0	619.9	-	104	Non branched	3	4
	Loc. Bashmaz	139.6	559	53.3	297.9	-	98	Branched	1	4

آذربایجان) که کشت رقم‌های کنجد به دلیل کوتاه بودن فصل زراعی در آنجا مقدور نیست، توصیه شده است. ترویج کشاورزی مطرح و با نام یکتا برای لاین کرج ۲۹ موافقت گردید.

گزارش معرفی این رقم در جلسه ۴۵۸ مورخ

منابع مورد استفاده

- احمدی، م.ر. ۱۳۷۱. مقایسه عملکرد و سایر صفات اگرونومیکی لاین‌های اصلاح شده کنجد در منطقه کرج. سمینار بررسی مسائل دانه‌های روغنی. تهران. صفحه ۶۶.
- فروخی، ا. و احمدی، م.ر. ۱۳۷۵. تجزیه پایداری عملکرد کنجد در نیمه شمالی ایران. چکیده مقالات چهارمین کنگره علوم زراعت و اصلاح نباتات ایران. دانشگاه صنعتی اصفهان. صفحه ۱۵۴-۱۵۵.